УПРАЎЛЕННЕ ПА АДУКАЦЫІ
ВІЦЕБСКАГА АБЛАСНОГО ВЫКАНАЎЧАГА КАМІТЭТА
ДЗЯРЖАЎНАЯ ЎСТАНОВА ДАДАТКОВАЙ АДУКАЦЫІ
”ВІЦЕБСКІ АБЛАСНЫ ПАЛАЦ ДЗЯЦЕЙ І МОЛАДЗІ“

ВІЦЕБШЧЫНА ЗАПРАШАЕ

Адукацыйныя маршруты Віцебскай вобласці

Творчы калектыў навучэнцаў аб’яднання
па інтарэсах
”Музейны калейдаскоп“
Кіраўнікі:
Салаўёў Мікіта Раманавіч,
педагог дадатковай адукацыі
+375 33 3875115
Ясінская Вольга Валер’еўна,
загадчык сектара патрыятычнай і
краязнаўчай работы
аддзела турызма і краязнаўства
+375 29 7122344

Віцебск, 2021

ЗМЕСТ ДАВЕДНІКА

СУПРАВАДЖАЛЬНЫ АРТЫКУЛ..3

КАРОТКАЯ ІНФОРМАЦЫЯ АБ РЭГІЁНЕ 4

ВОЕННА-ГІСТАРЫЧНЫ МАРШРУТ “ПАМЯТЬ ЗЯМЛІ ЗАПАВЕДНАЙ” 7

ЭКСКУРСІЙНЫ МАРШРУТ «ПАДАРОЖЖА ПА ГІСТАРЫЧНЫХ ПАРКАХ ТАЛАЧЫНШЧЫНЫ».. 14

АУДЫЯГІД “ЛЕПЕЛЬ: ГІСТОРЫЯ ДАЛЁКАЯ І БЛІЗКАЯ” 23

ПАЗНАВАЎЧЫ МАРШРУТ “ПАДАРОЖЖА З КНІГАЙ ПА ПОЛАЦКУ” 37

ПАЗНАВАЎЧЫ МАРШРУТ “КРАЙ ЦУДАЎ, ГЕРОЯЎ І ЛЕГЕНД” 48

СУПРАВАДЖАЛЬНЫ АРТЫКУЛ

Віцебшчына багатая на гістарычныя помнікі, прыродныя адметнасці, славутых дзеячаў. Ахапіць інфармацыю па ўсім регіёне ў адным невялікім даведніку немагчыма, таму творчая група вырашыла спыніцца толькі на найбольш цікавых і адметных адукацыйных маршрутах. Прыведзеныя матэрыялы адлюстроўваюць незвычайную прыгажосць і унікальнасць прыроды краю, апавядаюць пра святыні і развіццё культуры ў часы Полацкага княства, знаёмяць з нялёгкім шляхам да Вялікай Перамогі і многімі іншымі рэчамі.

Даведнік ”Віцебшчына запрашае“ ўяўляе сабой выданне, якое ўтрымлівае некалькі рознапланавых па тэматыцы і накірунку дзейнасці адукацыйных маршрутаў. Прыведзеныя маршруты дазваляюць пазнаёміцца з гісторыяй і культурай краю ад старажытнасці да нашых дзён, прайсці нялёгкімі шляхамі знакамітых дзеячаў, дакрануцца да самых патаемных куточкаў мінулага і адчуць гонар за сучаснае.

Даведнік будзе цікавы для турыстаў і вандроўнікаў, настаўнікаў і выхавацеляў, педагогаў дадатковай адукацыі, як крыніца, напоўненая інфарматыўным матэрыялам, дакладнымі звесткамі аб стане турыстычных аб’ектаў на дадзеным этапе, наяўнасці і развіцці ў рэгіёне турыстычнай інфраструктуры.

КАРОТКАЯ ІНФОРМАЦЫЯ АБ РЭГІЁНЕ

Віцебская вобласць размешчана на поўначы Беларусі, ў самым цэнтры Еўропы, утворана 15 студзеня 1938 года. На сённяшні дзень у склад вобласці ўваходзіць 21 раён. Адміністрацыйны цэнтр – горад Віцебск, заснаваны ў 974 годзе ў месцы ўпадзення ракі Віцьбы ў Заходнюю Дзвіну. Самымі буйнымі населенымі пунктамі з’яўляюцца гарады Віцебск, Полацк, Орша, Наваполацк, сярод найбольш знакамітых – Браслаў, Лепель, Паставы, Глыбокае.

Віцебшчына – гэта ”калыска“ беларускай дзяржаўнасці, менавіта тут у X стагоддзі ўзнікла першае дзяржаўнае ўтварэнне – Полацкае княства.

Сучасная Віцебская вобласць – эканамічна развіты рэгіён, з сучасным узроўнем тэхнічнага развіцця, разгалінаванай сеткай сферы паслуг, багатай гісторыка-культурнай спадчынай і шырокімі міждзяржаўнымі сувязямі.

Віцебшчына – край блакітных азёр, рэк, лясных масіваў і балот, са шматлікім жывёльным і раслінным светам. Нярэдка нашы мясціны называюць ”беларускай Швейцарыей“. Сярод шматлікіх помнікаў прыроды і запаведных месцаў асаблівае значэнне маюць Бярэзінскі біясферны запаведнік, Нацыянальны парк ”Браслаўскія азёры“, заказнік ”Асвейскі“, гідралагічны заказнік ”Ельня“.

Рэгіён прываблівы для турызму розных накірункаў: культурна-пазнаваўчага, ваенна-гістарычнага, спартыўнага, паломніцкага, аздараўленчага і інш. Багатая культурная спадчына шырока прадстаўлена ў музейных установах, сярод найбольш знакамітых – Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік, Віцебскі абласны краязнаўчы музей, гісторыка-культурны комплекс ”Поле ратнай славы“, музей гісторыі архітэктуры Сафійскага сабора, Музей-бібліятэка Сімяона Полацкага, Музейны комплекс гісторыі і культуры Аршаншчыны. Ва ўсіх рэгіёнах вобласці дзейнічаюць краязнаўчыя музеі, а таксама музеі і музейныя пакоі ўстаноў адукацыі.

Сапраўднай візіткай Віцебска і вобласці з’яўляецца міжнародны фестываль ”Славянскі базар“. Сталі традыцыйнымі рэгіянальныя мерапрыемтсвы – экалагічнае свята ”Жураўлі і журавіны Міёрскага краю“, ”Вішнёвы фестываль“ на Глыбоччыне, Міжнародны спартыўна-музыкальны фестываль ”Viva Braslav“.

Віцебшчына ганарыцца свімі знакамітымі землякамі, імёны якіх увайшлі ў скарбонку сусветнай культуры. Сярод іх святая Еўфрасіння Полацкая, мастакі Іван Хруцкі і Марк Шагал, самы вялікі чалавек Фёдар Махноў і многія іншыя.

Не абмінулі наш край і ваенныя ліхалецці. Захаваліся да нашых дзён сляды Айчыннай вайны 1812 года, Першай і Другой сусветных войн, Вялікай Айчыннай вайны савецкага народа супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Помнікі і абеліскі, месцы баёў і брацкія магілы апавядаюць пра самыя складаныя старонкі гісторыі Віцебскага края.

Віцебшчына мае неблагі патэнцыял і дастаткова развітую турыстычную інфраструктуру. У рэгіёнах распрацаваны адукацыйныя і турыстычныя маршруты для розных турыстычных груп, узроставых катэгорый, відаў турызму. Наяўнасць гасцініц, аграсядзіб, турыстычных баз, кэмпенгаў дазваляе абраць найбольш прываблівы варыянт начлега у адпаведнасці з патрэбным бюджэтам.

Кожны з рэгіёнаў мае сваю гісторыю і унікальныя прыродныя і культурныя адметнасці, пабачыць якія будзе цікава кожнай зацікаўленай ў краязнаўстве і турызме асобе.

ВОЕННО-ИСТОРИЧЕСКИЙ МАРШРУТ “ПАМЯТЬ ЗЕМЛИ ЗАПОВЕДНОЙ”

Синюшкина Карина, Сушкевич Анастасия, учащиеся
ГУО «Домжерицкая базовая школа Лепельского района»
Руководители: Шилкова Т.В., Ярмолович О.А.

Цель маршрута: воспитание гражданственности, патриотизма и уважения к Отечеству средствами туризма и краеведения

Задачи маршрута:

изучение и популяризация региональных памятников военной истории;
расширение знаний об истории Великой Отечественной войны в нашей местности;
формирование интереса к истории родного края.

Вид маршрута: военно-исторический, велосипедный

Нитка маршрута: д.Домжерицы – д.Кветча – д.Пострежье –д.Крайцы – д.Савский Бор – д.Домжерицы

Протяженность: 35 км;

Продолжительность: 1–2 дня;

Предметная область: история Беларуси.

Краткая характеристика маршрута:

Нитка маршрута проложена по населенным пунктам Домжерицкого сельского совета, который находится на территории Березинского биосферного заповедника. В д.Кветча расположен памятник сожженным жителям деревни, которые помогали партизанам. В деревне Пострежье находится памятник партизанам, погибшим в бою во время прорыва. В д.Крайцы можно увидеть два памятника: один памятник сожженным жителям деревни, второй – воинам Красной Армии. Вблизи деревни Савский Бор в урочище Рашевщина располагался партизанский госпиталь и в урочище Куты – партизанские землянки.

Информация о маршруте размещена на сайте
«Домжерицы: тропами малой родины»
https://sites.google.com/view/domz-tr-mal-rod/

Военно-исторический маршрут «Память земли заповедной»

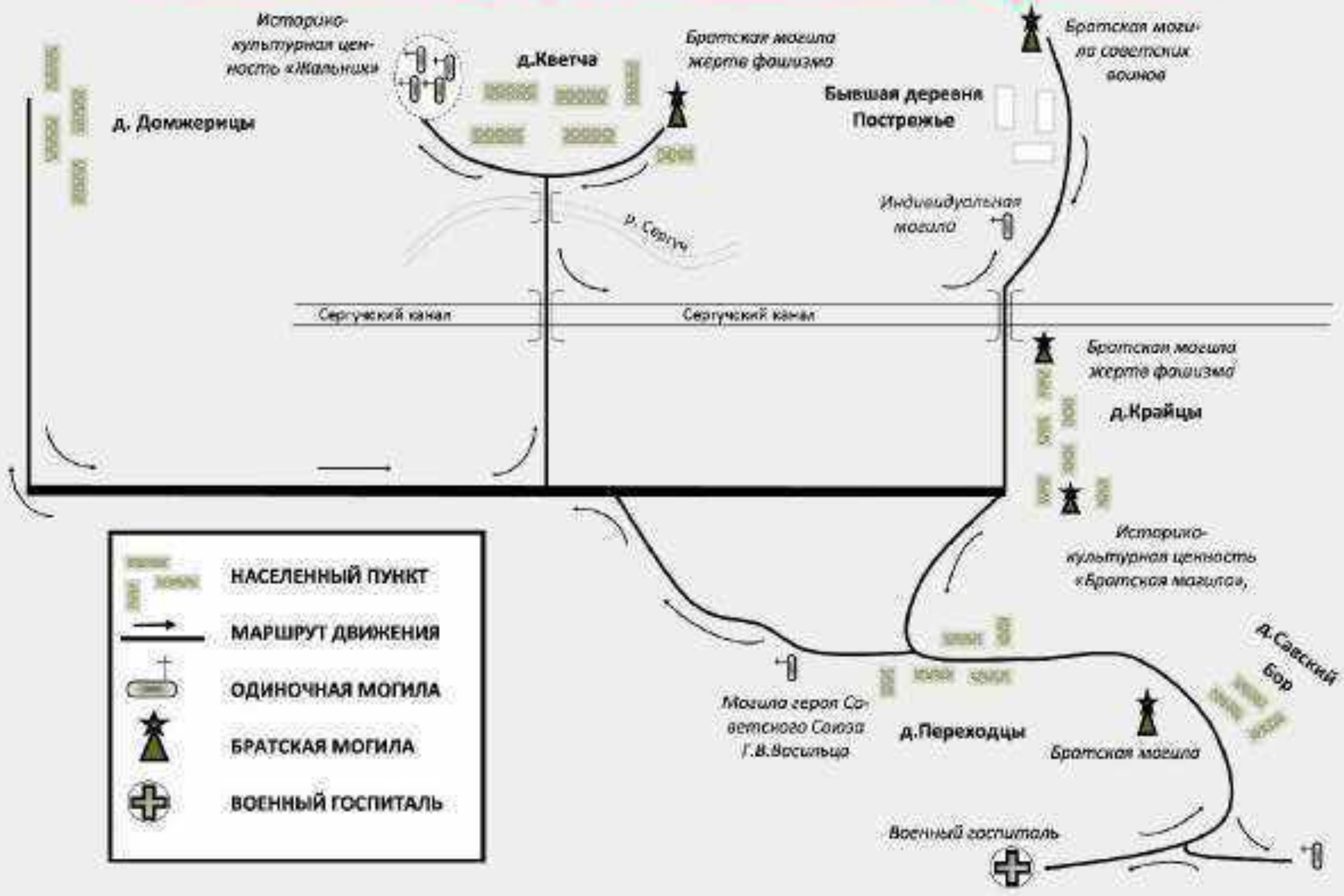

Описание маршрута

Остановка 1. Усадьба заповедника

Начальная точка маршрута - центральная усадьба заповедника возле Дома экологического просвещения.

При необходимости здесь можно взять напрокат велосипеды. Участники похода готовят снаряжение и велосипеды к движению, надевают светоотражающие жилеты.

Остановка 2. Деревня Кветча

Очень давно на месте где стоит деревня был остров, окружённый болотом. На острове росло много цветов, а «цвет» в переводе на белорусский «кветка». Когда люди поселились на этом месте, они назвали свою деревню КВЕТЧА. В деревне было много красивых девушек «кветок», это тоже послужило поводом к такому названию.

Здесь можно посетить братскую могилу жертв фашизма, где захоронено 68 мирных граждан, которые были сожжены в годы Великой Отечественной войны. Деревня Кветча была сожжена в годы войны 2 раза, в первый раз в 1942 году потому, что жители не выполнили поставки по продовольствию. Второй раз в июле 1943 во время проведения немецкой карательной операции против партизан «Котбус».

Также здесь есть возможность посетить памятник XIV века «Жальник», который находится недалеко от братской могилы.

Жальник – древний могильник в виде холмика, обложенного камнями. В другом значении – старинное кладбище, погост, скудельница. На церковнославянском языке словом жальник передавалось греческое μνημεῖον «могила».

Остановка 3. Деревня Пострежье

Далее путь проходит вдоль канала Березинской водной системы в бывшую д. Пострежье. Во время поездки можно полюбоваться природой заповедника, услышать, как журчит вода, поют птицы, кроны деревьев нависают так низко, что создаётся впечатление, что едешь по красивому туннелю. Оцените ароматы трав и цветов, прибрежную и лесную прохладу! По пути стоит **сделать привал у туристической наблюдательной вышки**.

Доехав до д. Крайцы следует повернуть налево. Дорога ведет в ядро заповедника и перекрыта шлагбаумом, так что следует заранее получить разрешение на посещение данной местности и быть готовым к тому, что вам не разрешат движение без сотрудника заповедника.

По пути следования в Пострежьев урочище Новина располагается могила, где захоронен Калитник Николай Савельевич.

Немного проехав по дороге, вы окажетесь на окраине уже не существующей деревни Пострежье. Тут располагается братская могила, где захоронены 72 партизана. Место захоронения находится в лесу, сама обстановка создаёт атмосферу печали и скорби. Тут остро ощущается необычайная тишина безлюдного центрального ядра заповедника, изредка нарушаемая ветром и голосами птиц и зверей.

Остановка 4. Деревня Крайцы

Той-же дорогой можно вернуться назад до деревни Крайцы. Раньше эта деревня находилась вдалеке от больших городов, железных дорог, глубоко в лесу. Люди считали, что деревня находится на «краю земли» и называли «Окрайцы», т.е. место на краю. А оттуда уже и пошло название «Крайцы». В свое время именно эта деревня была центром заповедника. Тут размещалась контора, музей, школа, больница.

В Крайцах можно посетить братскую могилу жертв фашизма, где захоронен 21 человек. Это небольшой железобетонный обелиск.

Отсюда пешком можно дойти до ещё одной братской могилы 1944 года, которая является историко-культурной ценностью Беларуси. Это воинское захоронение, в котором захоронено 50 партизан и военнослужащих Красной Армии.

Остановка 6. Деревня Савский Бор

Следующий пункт нашего маршрута – деревня Савский Бор. Дорога проходит по живописным лесным местам. Тут и еловый лес, и березовые полянки, и величественный сосновый бор.

Название деревни пошло от лесника Савки, который жил тут на хуторе. Место было глухое с красивым сосновым лесом. И это место стали называть Савкин Бор. Затем хутор разросся до деревни в 25 дворов. Сейчас в деревне осталось 5 домов и только в одном постоянно проживают люди.

Во время войны вокруг деревни базировались 7 партизанских отрядов и госпиталь.

При въезде в деревню можно заехать к братской могилу, где захоронено 100 человек. Сосны шумят, жёлтый песок и среди этой красоты стоит скульптура женщины высотой 5 метров, она стоит, склонив голову в скорби и печали. Как будто мать, которая отправила своих сыновей на войну и не дождалась их с войны, живыми. Эта женщина символ Родины, символ всех матерей.

Остановка 7. Хутор Рашевский и партизанский госпиталь

Далее маршрут идет в глубь густого леса, вдоль болота в урочище «Рашевщина» или Рашевский хутор. На этом месте жила большая работящая семья. Во время войны всю семью расстреляли немцы, за то, что укрывала партизан. В живых остался один мальчик в возрасте 5 лет. Здесь находится могила этой семьи. Даже по прошествии столько лет можно узнать, где находился дом. Там растёт яблоня, где были поля, они ещё не заросли лесом, такое впечатление, что лес отступил и оставил этот хутор не тронутым.

По пути назад можно свернуть с дороги к болоту: где-то должны быть остатки партизанского госпиталя. Отыскать его довольно сложно. От него сейчас осталась только осыпавшаяся землянка.

Во время карательной операции немцев партизаны уходили, в глубь леса, болот, а раненых взять с собой не могли, так как они замедлили бы их продвижение. А оставлять на растерзание немцем тоже не могли. Тогда они замаскировали госпиталь под лесной ландшафт. Немцам кто-то донёс, что в лесу остались раненные и медицинский персонал. Их искали с собаками, но найти не смогли. В госпитале было душно, не хватало воздуха, воды. Раненным, чтобы не стонали в рот вставляли кляп, многие теряли сознание, тогда санитарки подтаскивали их к углам землянки, где были сделаны небольшие отверстия для воздуха.

Остановка 8. Деревня Переходцы

По той же дороге следует двигаться назад до урочища Куты. В большом лесном массиве, где растут красивые сосновые боры, белые берёзы и густые ели, не далеко от болота, которое называется Чистик есть место, где была деревня.

Очень давно там жили люди, но земля там была очень плохая и ничего не росло. Люди стали умирать от болезней. Они решили перейти жить в другое место, где лучшие земли. Это было поместье богатого отставного генерала пана Ясевича. Люди купили у пана землю и стали отстраиваться. А за то, что они переходили с места на место, делали «переход», деревню назвали Переходцы.

На гражданском кладбище в лесном массиве находится могила Г.В. Васильца, его имя носит пионерская дружина Домжерицкой школы. Это был молодой человек, очень весёлый, улыбчивый (его фотография есть в школьном музее), который приехал работать в школу директором, но началась война. Он принимал информационные сводки с Большой Земли и распространял их среди партизан и местных жителей. Во время облавы всех жителей собрали в центре деревни, и нашёлся предатель, который выдал его. На глазах мирных жителей его расстреляли.

От Переходцев лесной дорогой возвращаемся до д.Кветча и далее – до д.Домжерицы.

На этом наш маршрут заканчивается. Проехав порядка 35 километров, вы побываете во многих памятных местах Домжерицкого сельского совета, увидите красивые заповедные пейзажи.

ЭКСКУРСІЙНЫ МАРШРУТ «ПАДАРОЖЖА ПА ГІСТАРЫЧНЫХ ПАРКАХ ТАЛАЧЫНШЧЫНЫ»

Творчы калектыў ДУДА "Талачынскі раённы цэнтр дзяцей і моладзі", кіраўнікі Бобышава Вераніка Сяргееўна, Савік Аксана Анатольеўна

Мэта экскурсіі: садзейнічаць пашырэнню кругагляду, праводзіць прапаганду краязнаўства, выхоўваць пачуццё павагі да прыгажосці нашай краіны, спрыяць уменню шанаваць рэдкія прыродныя і гістарычныя рэсурсы малой радзімы, праз вывучэнне гістарычных паркаў Талачыншчыны.

Задачы экскурсіі:

пазнаёміць экскурсантаў са славутымі мясцінамі Талачыншчыны, асаблівасцямі сядзіба-паркавых ландшафтных паркаў;

прыцягнуць увагу да гісторыі Талачыншчыны і выклікаць цікавасць да яе вывучэння;

заахвоціць экскурсантаў да далейшых вандраванняў па мястэчках і малых гарадах Беларусі;

на прыкладзе гістарычных, прыродных помнікаў і іншых аб'ектаў даць уяўленне аб некаторых этапах гісторыі Талачыншчыны і Беларусі.

Тып экскурсіі: аглядная (шматпланавая).

Від экскурсіі: аўтобусна-пешаходная, або веласіпедная.

Узроставая катэгорыя: 7–10 класы.

Вучэбны прадмет: гісторыя, біялогія.

Працягласць маршруту : 75 км.

Працягласць экскурсіі: 3 гадзіны.

Нітка маршрута: г.Талачын – в.Забайкал – в.Рацава - Ландшафтна-гідралагічны заказнік «Скрыпуцева».

Змест экскурсіі і яе навізна: аглядную экскурсію «Падарожжа па гістарычных парках Талачыншчыны», мы правядзём ў відзе падарожжа па парках, якія з'яўляюцца помнікамі садова-паркавага мастацтва. Падчас экскурсіі экскурсанты пазнаёмяцца з паркамі Юзэфполле, Забайкальскім, Рацаўскім. Экскурсія раскрывае такія тэмы: гісторыя стварэння паркаў, архітэктура сядзібна-паркавых комплесаў, раслінны і жывёльны свет паркаў.

КАРТА-СХЕМА

Нітка маршрута:

г.Талачын (парк Юзэфполле) - в.Забайкал (Забайкальскі парк) – в.Рацава (Рацаўскі парк) – Ландшафтна-гідралагічны заказнік «Скрыпуцева».

Парк «Юзэфполле»

Парк «Юзэфполле», былыя ўладанні паноў Славінскіх. Маляўнічы парк, адзін са старэйшых у Беларусі, размясціўся на ўскраіне Талачына. У аснову кампазіцыі парку, які параўнальна добра захаваўся ў колішніх межах, пакладзены прынцып чаргавання дрэвавых груп, невялікіх масіваў з палянкамі. У яго складзе выдзяляюцца дзве часткі. Паўночна-ўсходняя (да выгіну ракі) прадстаўлена лагчынападобным паніжэннем, якое плаўна спускаецца да рэчышча ракі, у цэнтры – паляна. Яна мае зрэзаны контур, маляўнічыя ўзлескі. У яе афармленні выкарыстоўваюцца клумбы і букетныя пасадкі. Захавалася дзве клумбы. Дыяметр першай – 11 метраў, яна няправільнай формы, ліпы – у два кругі; дыяметр другой – 9 метраў, захавалася 14 ліп. Паўночны кут парку засаджаны ліпамі, адзінкавымі клёнамі, сасной, бярозай, елкай.

Другая, паўднёвая частка парка, выцягнута ўздоўж крутога берага Друці і забалочанага паніжэння. Кампазіцыйным цэнтрам гэтай часткі з’яўляецца брацкая магіла савецкіх воінаў і партызан, дзе ў 1960 годзе ўстаноўлены помнік.

Па грэбні тэрасы праходзіць прагулачная дарожка. Па схіле, нібы вартавыя, узвышаюцца векавыя сосны. З пабудоў сядзібы захавалася збудаванне маслабойні з чырвонай цэглы, у цяперашні час дабудаванае і прыстасаванае для патрэб.

Парк з'яўляюцца лёгкімі горада.

Пры наведванні парка “Юзэфполле” будзе прапанавана паназіраць і паслухаць птушыны спеў, паслухаць птушыныя галасы ў прыродзе такіх птушак, як звычайны салавей, пеначка-трашчотка, рачны цвыркун, зяблік, трохпалы дзяцел, зязюля звычайная і іншыя віды.

Такім чынам, жадаючыя могуць пазнаёміцца з разнастайнасцю птушыных песень, паназіраць за птушкамі і разгледзець іх знешні выгляд.

Забайкальскі парк

Элементы старажытнага парку знаходзяцца ў вёсцы Забайкал. Сядзіба размешчана ў адным кіламетры ад дарогі Р19 і М1. Пабудавана панамі Гардзялкоўскімі, якім належала і суседняе Марцюхова. Апошняй уладальніцай была Тэрэза Гардзялкоўская.

Сядзіба ўключала дом, службовыя і гаспадарчыя пабудовы, невялікі парк. Ад сядзібы захаваўся парк на прыўзнятай мясцовасці. Яе асноўная кампазіцыя ў выглядзе вельмі старой (200—250-гадовай) алеі дайшла да нашых дзён. Алея заканчвалася клумбай, у складзе якой некалькі магутных дрэў, якія зрасліся ў падножжы. У цэнтры клумбы стаяў каменны столік у форме грыба. Паблізу знаходзіўся невялікі двухпавярховы сядзібны дом на высокім цокалі з калонамі (не захаваўся) з пад'язным кругам. Па яго перыметры захаваліся 200-250-гадовыя ліпы і клён востралістоўны.

Гэта алея стала паўночнай мяжой новага парку, закладзенага прыкладна ў апошняй чвэрці XIX стагоддзя. Парк у выглядзе прамавугольніка параўнальна добра захаваўся ў колішніх межах, акрамя параднай часткі. Парк — пейзажны, часоў эклектыкі, размешчаны пасярод поля. Пабудаваны па прынцыпе чаргавання палян і невялікіх масіваў. Добра пламіровачна апрацаваны, меў разнабаковы дрэвавы састаў.

Захавалася 63 дрэвы ў векавым узросце, якія дасягаюць вышыні 30 і больш метраў.

У Забайкальскім парку экскурсанты даведаюцца аб падзеях, якія звязаны з гэтым месцам у час Вялікай Айчыннай вайны, пасляваенныя гады.Успомняць Алеся Петрашкевіча - знакамітага дзеяча культуры нашай краіны. У парку вучнямі мясцовай школы ўстаноўлены асобныя таблічкі з QR- кодамі.Выкарыстоўваючы асобныя, можна ўзгадаць, як выглядаў парк раней, даведацца з гісторыі Пераваланчнянскага дзіцячага дома, які быў размешчаны ў парку.

Рацаўскі парк

У Рацаўскім парку можна бліжэй пазнаёміцца з дрэвамі і кустарнікамі,якія захаваліся да цяперашняга часу. Такімі, як сосна Веймутова, ясень пенсільванскі,вяз гладкі, чорны арэх, дуб чырвоны, клён серабрысты, туя заходняя, ліпа шыракалістая, лістоўніца сібірская.

Рацаўскі парк (цяпер каля 8 гектараў), створаны ў маёнтку былога графа Замойскага яшчэ ў XIX стагоддзі. Сёння ён з'яўляецца аб'ектам рэспубліканскага значэння. Знаходзіцца на маляўнічай тэрасе ракі Янаўка, ў месцы яе лукавіны, ў форме пашыранай падковы. Адрозніваўся раней сваімі шматлікімі алеямі, месцамі адпачынку, мноствам выдатных кветак. Парк надаваў графскай сядзібе

непаўторнасць і рамантычнасць. Тут раслі рэдкія для нашай мясцовасці дрэвы (туя, лістоўніца Кемпфер, хвоя Веймутава, траскун амурскі, пенсільванскі ясень) і мясцовыя - клён, дуб, елка. Прычым і сёння гэта хараство можна ўбачыць на свае вочы: некаторыя алеі з рэдкімі драўнянымі раслінамі добра захаваліся. Да сядзібы з трох бакоў вядуць доўгія пад'язныя алеі. Уязная паўночная алея перасякае ручай, за якім размясціўся вялікі адкрыты партэр.

Галоўнай (парадней) уязной прысадай лічылася прысада з боку Шклоўскага тракту. Яна пачыналася далёка за межамі сядзібы, ад дарогі, абсаджанай бярозамі. Прысада не даходзіла да парку, заканчвалася прыкладна каля месца пахаванняў, абсаджанага 150–200-гадовымі ліпамі, перад мастом цераз Янаўку. Гэтая прысада даволі добра захавалася.

Парк прымыкаў да поймы ракі ў месцы яе выгіну. Парк перад вадаёмам сфарміраваны вакол сядзібнага дома. Памяшканне было двухпавярховым з балконамі (згарэла ў час вайны, засталіся рэшткі фундамента). Ён стаяў на ўзвышэнні тэрасы, быў арыентаваны ў бок рэчкі. З боку паркавага партэра на вялікай паляне размяшчаўся басейн, а з другога боку — вялікі квятнік, абсаджаны па перыметры дрэвамі. Гэта было месца самоты, тут адпачывалі, гулялі ў шахматы, у летні час прымалі гасцей. Басейн меў фантан у цэнтры.

З рэдкіх дрэў прадстаўлены вяз гладкі коркавы (5 дрэў), клён серабрысты Віера, таполі канадскія позния і сосны Веймутава. Дрэвастой парку ва ўзросце 100 і больш гадоў. Дрэвы растуць адзіночна або невялікімі купкамі, што і забяспечвае спрыяльныя ўмовы для развіцця іх кроны. Асабліва прыгожая алея лістоўніц Кемпфера, дрэвы якой маюць шырокія асіметрычна размешчаныя кроны.

Царства птушак і водар квітнеючай травы – гэта ўсё Рацаўскі парк і наша спадчына. Гэта месца дзівіць прыгажосцю і спакоем. Аб парку ведаюць у Швейцарыі і Польшчы, Фінляндыі і Швецыі, Германіі і Чэхіі.

Сядзіба графа была рэдкай па прыгажосці. Нават ахопленыя рэвалюцыйным парывам сяляне не разбурылі маёнтак. А вось немцы не пашкадавалі і ў 1944-м спалілі і сядзібу, і ўсю вёску. Цудам застаўся цэлым толькі адзін дом у в. Рацава. Не давалі супакою акупантам партызаны - у тутэйшых лясах дзейнічала славутая брыгада «Чэкіст», вось фашысты і помсцілі, як маглі.

Адно са старых дрэў мясцовыя жыхары называюць інтэрнатам: на ім жывуць і совы, і шпакі, і лятучыя мышы.

Ландшафтна-гідралагічны заказнік «Скрыпуцёва»

Талачыншчына багатая не толькі на старадаўнія паркі, прыгожыя пейзажы, гістарычныя і памятныя мясціны, але таксама тут маюцца два прыродаахоўныя заказнікі. Адзін з іх - комплексны ландшафтна-гідралагічны заказнік мясцовага значэння «Скрипутево». Ён ахоплівае тэрыторыю ў 27 гектараў, створаны з мэтай захаваць унікальную крыніцу каштоўнай прэснай вады, якая, дарэчы, лічыцца гаючай, так як змяшчае срэбра. Бяруць яе на закаткі, абмыванне.

Плошча заказніка больш за 31 гектар. Ен створаны з мэтай захавання ў натуральным стане месца вырастання рэдкага рэліктавага віду раслін - мядзведжай цыбулі (у народзе - чарамша). Нашаму раёну ў гэтых адносінах пашанцавала, не ўсюды ён расце, таму і занесены ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь.

Фотаздымкі аб’ектаў агляда
Парк «Юзэфполле»

Уваход у парк

Брацкая магіла

Паўднёвая частка парка

Паўднёвая частка парка

Ліпавая аллея

Паўночна-ўсходняя частка парка

Птушкі парка

Магутныя дрэвы парка

Забайкальскі парк

Аллея парка

Магутныя дрэвы парка

Векавыя ліпы

Старажытныя дрэвы

Рацаўскі парк

Экзатычныя дрэвы парка

Частка возера з астраўкамі

Ландшафтна-гідралагічны заказнік «Скрыпуцёва»

Уваход у заказнік

Крыніца

Віртуальная экскурсія:

АУДИОГИД “ЛЕПЕЛЬ: ИСТОРИЯ ДАЛЁКАЯ И БЛИЗКАЯ”

Михайлова Анастасия, учащаяся ГУО «Гимназия имени И.М. Ерашова г. Лепеля»
Руководители: Михайлова А.П., Казимирчик Л.А.

В нашей стране 2018-2020 годы прошли под знаком малой родины. Такое решение было принято с учётом важности малой родины в жизни каждого человека. С 2016 по 2020 действовала государственная программа «Беларусь гостеприимная», в рамках которой, разработка и апробирование данного проекта была призвана способствовать популяризации объектов историко-культурного наследия, а также использованию их в развитии внутреннего туризма.

Объектами исследования являются исторические места города Лепеля.

Предметом исследования является процесс изменения исторических мест города Лепеля.

Цель: разработка краеведческих маршрутов (экскурсий) по городу Лепелю и району.

Задачи:

1. Изучить и обозначить наиболее исторически значимые объекты города.
2. Найти информацию по каждому объекту исследования.
3. Разработать маршруты экскурсий.
4. Апробировать на практике, найти возможности практического применения.
5. Разработать Google карты маршрутов (экскурсии), создать аудиогиды.

Материалы и методы

Материалом исследования являются исторические достопримечательности Лепеля с точки зрения привлекательности для туристов. Материалы археологических раскопок института истории НАН РБ под руководством Климова Марата Васильевича. Целью работы было сопоставление карты, найденной профессором Голубевым Валентином Федоровичем в Вильнюсском архиве с современной картой.

При написании работы использовались методы исследования: изучение литературы и других источников информации, анализ, обобщение и систематизация материалов, сравнительно-сопоставительный метод, метод эксперимента.

Результаты и их обсуждение

Интерес к данной теме возник два года назад, когда к нам в гости приехали наши друзья из Шотландии и мы не смогли предложить им интересную экскурсию по городу. Оказалось, в нашем музее нет разработанного экскурсионного маршрута. Я заинтересовалась этой проблемой и начала поиски. На помощь пришли местные краеведы. Они помогли мне правильно выстроить

маршрут, подсказали, где искать нужную информацию. В ходе работы исследование переросло в проект, который сегодня я вам представляю.

В результате в маршруты были включены значимые исторические объекты района, о каждом из них найдена информация в фондах Лепельского краеведческого музея. Директор музея Стельмах Алина Владимировна помогала при работе с архивными документами.

Пригодилось и участие в археологических раскопках, которые проводились институтом истории НАН АН под руководством Климова Марата Васильевича в городском парке.

Целью раскопок было сопоставление карты, найденной профессором Голубевым Валентином Федоровичем в Вильнюсском архиве с современной картой.

izi.TRAVEL

Создан аудиогид в мобильном приложении izi.TRAVEL.

Приложение izi.TRAVEL — это мобильная составляющая одноименного сервиса голландской компании IZITE. Идея сервиса заключается в том, что любой пользователь может с его помощью создать собственный аудиотур, посвященный различным интересным местам, чтобы поделиться своими знаниями с другими людьми. И этим сервисом с удовольствием пользуются как обычные путешественники, так и крупные культурные учреждения, в число которых входит Третьяковская галерея, Русский музей, Петропавловская крепость и многие другие. Такие крупные музеи составляют не только гиды по своим экспозициям, но и тематические городские туры.

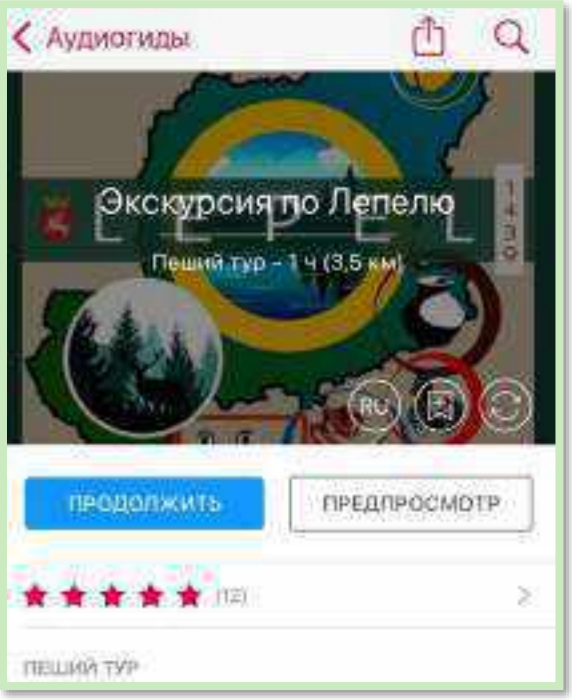

Аудиотур предлагает маршрут, который проходит по интересным местам города. Пока турист движется по маршруту, аудиогид проигрывает аудиоисторию о ближайших достопримечательностях.

Экскурсия состоит из следующих элементов :

туристические достопримечательности;

маршрут экскурсии;

навигационные рассказы

Пешеходный маршрут по городу, продолжительностью 1 час, протяженностью 3,5 километра.

КАРТА МАРШРУТА

Въезд в Лепель

Первое письменное упоминание о Лепеле относится к 1439 году, а въезд в Лепель был в другом месте, со стороны городского парка, по улице Витебской, вдоль берега озера.

Жители ближайших деревень приезжали в наш город по этой дороге. Они переезжали Ксендзов мост через озеро Лепельское, сегодня это понтонный мост, а до войны и уровень воды был на 3 м ниже, и мост был другой - деревянный на сваях.

Памятник Льву Сапеге

В городском парке стоит памятник Льву Сапеге.

Роль древнего шляхетского рода Сапег в истории Беларуси невозможно переоценить. Ярчайший представитель рода — Лев Иванович — стал инициатором создания и принятия III Статута, закрепившего автономию Великого княжества Литовского, а также провозгласил белорусский язык государственным. Начав с самых нижних государственных чинов, Лев Сапега

достиг наивысшего поста в ВКЛ: в 70 лет был назначен великим гетманом и канцлером, то есть военным министром и главнокомандующим войсками.

Именно канцлер ВКЛ поспособствовал развитию населенного пункта. Согласно исторической справке, Лев Сапега приобрел эти земли в 1586 году у Виленской католической кафедры и стал инициатором переноса всех важнейших архитектурных сооружений (замок, церковь и костел), на другой берег реки. С тех пор Лепель начал свое развитие и местонахождения не менял, о его первоначальном расположении напоминает лишь деревня Старый Лепель, сохранившая прежнее название.

Инициатором создания памятника выступил ксендз Андрей Анискевич, на тот момент настоятель местной римско-католической общины ятого Казимира. Работал над памятником скульптор Лев Оганов, который изобразил Сапегу в парадной одежде. Одетый в кунтуш поверх кирасы, канцлер в правой руке держит булаву — пометку гетмана, а левой опирается на эфес шляхетской сабли. К слову, при переносе Лепеля Лев Иванович еще не был назначен канцлером, но скульптор посчитал, что историческая точность здесь не имеет большого значения. Общая высота бронзового памятника составляет 3 метра, расположен он на гранитном постаменте.

Костел Святого Казимира

История лепельского костела Святого Казимира тоже связана с именем канцлера. Костел впервые упоминается в 1604 году, когда Лев Сапега жертвует верующим деревянный храм. Костел стал одним из первых трёх католических храмов на Полоцкой земле.

Храм дважды горел, в 1799 и 1833 году. После второго пожара был заброшен, а богослужения совершались в небольшой деревянной каплице.

С 1857 по 1876 год шло строительство нового храма, он был построен в стиле классицизм по проекту архитектора Мачулевича. Средства на строительство пожертвовал помещик лепельского уезда, коллежский асессор Мальчевский.

В 1935 году храм был закрыт, а священник арестован. Здание поначалу стояло заброшенным, в 70-80 годы в нём был гараж и трансформаторная подстанция.

Возвращён верующим в 90-е гг. XX века. С 1993 г. в храме проходят регулярные богослужения, а в 1995 г. храм был заново освящён.

Костёл святого Казимира по праву считается ценным историко-архитектурным объектом в Беларуси. Его судьба, как и судьба многих храмов на постсоветском пространстве, складывалась непросто. Но сегодня, благодаря усилиям прихожан и священников, он снова действует.

Улица Красноармейская

Продолжим нашу экскурсию по городскому парку. До войны здесь был основной городской рынок, крестьяне из соседних деревень продавали свою продукцию.

Проходим вдоль детской площадки и выходим на улицу Красноармейскую, улица небольшая, около 10 домов. Особенность этой улицы в том, что здесь до наших дней сохранилось каменное мощение.

Забавную историю о кружке пива при строительстве улицы мне рассказал Матырко Василий Александрович - местный краевед и корреспондент нашей газеты «Лепельский край». А дело было так. Большую кружку полную пива, с тремя делениями, ставили на телегу, а колеса тогда были деревянные. И когда телега, проехав по новой дороге, останавливалась, смотрели. Если пива в кружке осталось до верхнего деления, значит работа хорошая, дорога ровная, работникам платили сполна, а могли ещё и премию дать. Если до среднего, просто платили по счету, как было договорено. А уж если пива осталось до нижнего или даже ниже, могли и вовсе не заплатить.

Славин магазин

На улице Лобанка, а если точнее перекресток улиц Лобанка и Володарского, сохранилось здание типичного магазина дореволюционной поры – Славин магазин.

Владел им мещанин по фамилии Славин. А сегодня это обычный продуктовый магазин.До 1970-х гг. улица Лобанка была улицей Вокзальной и вела она прямо к железнодорожному вокзалу, который до войны находился метров на 300 левее своего теперешнего местоположения.

Еврейская улица

Идем дальше по улице Володарского, до войны это улица Прудовая. В довоенном городе около 50% населения составляли евреи и улицу называли «еврейской». Улица с характерными жилыми строениями: высокий фундамент и до 3,5 м высотой стены, высокие, но узкие окна, крыши без фронтонов, четырехскатные.

Евреи селились на белорусских землях с 14 века в городах и местечках. Лепель не стал исключением. Занимались они ремеслом и торговлей, были хорошими ювелирами, банкирами, музыкантами, ткачами, сапожниками, цирюльниками и т.д.

Синагога

Пройдя дальше по улице Володарского, мы увидим уникальнейший памятник архитектурного наследия Беларуси – здание деревянной синагоги довоенной постройки. Как правило, синагоги были каменные, лепельская же – деревянная. Подобные сегодня сохранились только в Любани и Узде.

Сто лет тому назад в Лепеле было 11 синагог, но им не суждено было сохраниться до наших дней. На то были разные причины: и пожары, и действия советской власти. К 1923 г. верующим Лепеля всё же удалось собрать деньги и отремонтировать старую синагогу, а также построить одну новую. Таким

образом, в Лепеле оказалось две синагоги: большая и маленькая. Первая находилась на Прудовой улице (известно, что она была деревянной, с четырьмя окнами). Был в Лепеле раввин – Богатин Иосиф Янкелев, и резник – Лейтман Гирша Шмуйлов.

В 1929 г. во время очередной кампании по уничтожению культовых зданий была закрыта большая лепельская синагога. В ней большевики сделали Дом культуры.

Синагога сегодня - обычный жилой дом.

Церковь Параскевы Пятницы

Среди религиозных объектов интерес представляет старая деревянная церковь святой великомученицы Параскевы Пятницы, со своей удивительной легендой, которую рассказал священника храма Рождества Христова Коледы Адама Дмитриевича. Церковь была построена в 1868 г. на Прудовой улице по обету за одни сутки, для защиты людей от эпидемии холеры. После постройки храма и проведения богослужения мор прекратился.

Храм получил оригинальную объёмно-пространственную композицию – вдоль удлиненной планировочной оси расположены: низкий прямоугольный притвор под2-х склонной крышей, более высокий бабинец, над которым надстроена 1-ярусначетвериковая колокольня с маковкой, прямоугольный

молитвенный зал под 2-хсклонной крышей, прямоугольная апсида, над которой построен 8-гранный шатровый барабан с луковичноподобным куполом. Стены прорезаны квадратными, прямоугольными и горизонтально вытянутыми оконными проёмами. В церкви находятся иконы «Матери Божьей Смоленской» и «Апостолы Петр и Павел».

Церковь Святой великомученицы Параскевы Пятницы действовала и в годы Великой Отечественной войны. После войны закрыта, в ней размещалась тюрьма и столовая. Сейчас храм закрыт на реставрацию, служба проходит только раз в год 10 ноября, в день Параскевы Пятницы.

Старая базарная площадь

Мы идем дальше по улице Буденного на старую базарную площадь. С 1940-х и до конца 1980-х гг. городской базар находился перед зданием универмага, пока не был перенесен на современное место.

На базарной площади размещались два крытых торговых ряда, на месте универмага – несколько ларьков с товарами ширпотреба.

На том месте, где сейчас стоит новый православный храм Рождества Христова и современная аптека, располагались площадки с коновязью.

Сюда приезжали жители окрестных деревень на телегах с лошадьми, здесь же и велась торговля. Именно эта торговая площадь запечатлена на старых фотографиях.

Немецкие дома

По улице Донукалова мы идем в сторону Пятачка, так еще называют площадь Свободы. Улица Донукалова – до революции это улица Дворянская, после революции улица Пролетарская. После Великой Отечественной Войны улица была разделена и в таком виде существует и сегодня, до Пятачка – улица Донукалова, за Пятачком – улица Карла Маркса.

Среди зданий в центре города выделяются жилые дома послевоенной постройки, которые в народе называют «Немецкими домами».

Из воспоминаний жителей послевоенного города следует, что много пленных немцев работало на жилищном строительстве. Характерные черты этих

домов: 2 этажа, лепные или штукатурные украшения на углах и над окнами, острые, похожие на шпили фронтоны.

Преображенская площадь

И вот мы выходим на Преображенскую площадь, название свое она получила от собора Преображения Господня, который находился здесь до Великой Отечественной войны и был разрушен. Сохранился он тоже только на старых фотографиях.

Много изменилось с тех пор, изменилось и название площади, сегодня это площадь Свободы.

Дом присутственных мест

Самое старое здание, сохранившееся на сегодняшний день в Лепеле, находится на площади Свободы - дом присутственных мест, или здание уездной и городской администрации. Здание заложено в 1803 г., открыто и освящено в 1806 г.

Тюрьма

Интересен тот факт, что нынешний магазин телефонов сети Life, не что иное, как городская (или уездная) тюрьма. С самого начала это здание строилось как тюрьма, таковым и оставалось до конца 1950-х гг.

Почтовое отделение

Здание по адресу пл.Свободы, д.13 было построено в 1902 г. С момента постройки и до нашего времени (даже во время Великой Отечественной войны) в нем располагается почтовое отделение.

Улица Ленинская

Дальше идем по улице Пушкинской, сейчас улица Ленинская, движемся обратно в городской парк. Справа – здание Районного исполнительного комитета, до революции здесь была гостиница.

Типография

Слева магазин продуктов, где до революции была типография, в которой издавалась газета «Лепельский вестник» и журнал «Вести Лепельскаго товарищества сельскаго хозяйства».

Здание районной газеты

Интересна и необычна история здания районной газеты.

Построено оно было в 1915 г. двумя мещанами Эдуардом Павловичем Филяндмужем и Мовшей Шендеровичем Кабалкиным. Второй этаж был жилой, а первый предназначался для производства и торговли. Филяндмуж занимался выпечкой и продажей хлеба, а Кабалкин – продажей галантерейных товаров.

В 1930-е гг. дом конфисковали. Сведения о семье Кабалкиных утеряны, а Филяндмуж прошел сталинские лагеря, после этого жил вРоссии. Как рассказал мне Матырко Василий Александрович, местный краевед и собственный корреспондент газеты «Лепельский край», редакция газеты поддерживает связь с его внуками.

Цмок Лепельский

Заканчиваем экскурсию у нашего Лепельского Цмока.

Он поселился на берегу Лепельского озера в сентябре 2013 года. Он не летает, огонь не выдыхает и никого не обижает. Скульптура мифического змееподобного существа появилась здесь благодаря местным краеведам, решившего таким образом увековечить бренд края – Цмока Лепельского, персонажа из мифологии Великого княжества Литовского. Считать именно Лепель родиной Цмока стали благодаря историческому роману Владимира Короткевича «Хрыстос прызямліўся ў Гародні (Евангелле ад Іуды)», где подробно описывается внешний вид чудища и рассказывается, как в средневековье в Лепельском озере за одну ночь погибли около 40 цмоков. Именно отливка этой книги располагается сегодня у ног Лепельского Цмока.

ПАЗНАВАЎЧЫ МАРШРУТ “ПАДАРОЖЖА З КНІГАЙ ПА ПОЛАЦКУ”

Творчая група ДУА”Полацкая дзяржаўная гімназія №2“,
Кіраўнікі: Катовіч Маргарыта Уладзіміраўна,
Лапарэвіч Жана Фёдараўна

З Полацка пачаўся свет

Р. Барадулін

Нам кніга-вечнае святло,
Крыніца ведаў, цуд бясконцы!
І параўнацца з ёй магло б,
Відаць, у свеце толькі сонца.

М. Пазнякоў

“Ад Полацка пачаўся свет…”, але перш свет нарадзіўся разам з ім- таксама , як пачынаецца новы свет з першым крыкам кожнага немаўляці.

Старажытная полацкая зямля, багатае гістарычнае мінулае якой звязана са станаўленнем беларускай дзяржавы, праваслаўя, адукацыі і культуры... Багатая гісторыя Полацка, не можа не вызываць цікавасці і павагі. Гісторыя горада стваралі выдатныя асобы-гонар усёй нашай краіны: святая заступніца зямлі беларускай прападобная Еўфрасіння Полацкая, першадрукар Францыск Скарына, асветнік і публіцыст Сімяон Полацкі, заснавальнік беларускай класічнай літаратуры XIX стагоддзя Ян Баршчэўскі, беларускія жывапісцы В.Ванькові і І.Хруцкі, кінарэжысёр Ю.Тарыч і многія іншыя вядомыя ўсяму свету людзі, якія з’яўляюцца прыкладам адданасці Радзіме і служэння свайму народу. Палітычная і эканамічная веліч Полацка падтрымлівалася за кошт багатага культурнага жыцця. Ён вядомы сваімі кніжнымі традыцыямі яшчэ з 11 стагоддзя.

Гісторыя Полацка шматпакутная, у ёй адзначаны і перамогі, і перыяды цяжкіх выпрабаванняў. Колькі разоў бушавалі на полацкай зямлі спусташальныя войны, колькі разоў ліхалецці замахваліся на гонар і волю- столькі разоў дзеці горада аднаўлялі і ўслаўлялі яго. І ішлі далёка ў свет са святлом веры, са словам ведаў, з радасцю і натхненнем. І цяпер іхні агонь - у нашых далонях. І імя яму - Памяць..

Сённяшні Полацк працягвае выконваць вялікую місію. Ён дынамічна развіваецца. Нам ёсць кім і чым ганарыцца. Полацк упэўнена глядзіць наперад, у будучыню. Горад – сталы і мудры- стаіць на беразе Ракі Часу. Слава яго- непахісная, гонар яго – неаспрэчны. Ён сам цэлы сусвет. Ад яго пачаўся свет для кожнага, хто нарадзіўся на гэтай святой зямлі. Ім узбагаціўся свет кожнага, хто прыйшоў і дакрануўся.

Адсюль, з блаславёнай зямлі, з высокага дзвінскага берага, дзе стромкім ветразем узносіцца ў неба Сафія, адпраўляліся ў падарожжа лёсу слынныя палачане.

Тут пачынаецца і наш шлях-падарожжа па незвычайнай і пазнавальнай карце горада, якая складаецца з мясцін, назваў вуліц, гарадскіх будынкаў, помнікаў, звязанных адным словам- КНІГА.

КНІГА. *Бясцэнны скарб, крыніца ведаў, мудрасці і духоўнасці. Так было стагоддзі таму, так застаецца сёння. На двары імклівае XXI стагоддзе, час касмічных хуткасцяў і высокіх тэхналогій.. Здавалася б, друкаванае слова засталося ў мінулым, але… Першы крок да спасціжэння ведаў, як і стагоддзі таму, дзіця робіць, разгортваючы буквар…*

Полацк-горад кніжнай асветы. І сёння мы, гартаючы кніжныя старонкі, шукаем ісціны жыцця, пазнаём глыбіню сусвету.

Падарожжа ПЕРШАЕ

"Ад Ізяслава-кніжніка да сучаснага кнігадрукавання”

Мэта экскурсіі:	• Духоўнае і патрыятычнае выхаванне на прыкладзе дзейнасці знакамітых асветнікаў Полацка.
Задачы экскурсіі:	• 1.Паказаць значэнне горада Полацка ў духоўным і культурным развіцці Беларусі са старажытных часоў да нашага часу. • 2. Пазнаёміць з вытокамі беларускага кнігадрукавання, з дзейнасцю знакамітых асветнікаў.
Месца сустрэчы з групай:	• вул. Замкавая.1 • (Сафійскі сабор)
Працягласць экскурсіі:	• 150 хвілін.
Адлегласць маршрута:	• 3 км
Склад экскурсантаў:	• дарослыя, вучні
Від экскурсіі:	• пешаходная, аўтобусная

Маршрут экскурсіі

СТАРТ вул.Замкавая,1	• 1. САФІЙСКІ САБОР
вул. Ніжне-Пакроўская, 22	• 2.МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА КНІГАДРУКАВАННЯ
вул.Е.Полацкай	• 3.ПОМНІК Е.ПОЛАЦКАЙ
праспект Ф.Скарыны	• 4.ПАМЯТНЫ ЗНАК ЛІТАРЫ “Ў”
праспект Ф.Скарыны	• 5.ПОМНІК СІМЯОНУ ПОЛАЦКАМУ
праспект Ф.Скарыны	• 6.ПОМНІК ФРАНЦЫСКУ СКАРЫНУ
вул.Юрыя Гагарына,8	• 7.Рэспубліканскае ўнітарнае паліграфічнае прадпрыемства “СПАДЧЫНА Ф.СКАРЫНЫ”
	• 8.ПЛОШЧА Ф.СКАРЫНЫ

Тэхналагічная карта экскурсійнага маршруту
"Ад Ізяслава- кніжніка да сучаснага кнігадрукавання”

Маршрут экскурсіі. Падарожжа ПЕРШАЕ

1 Сафійскі сабор
2 Музей беларускага кнігадрукавання
3 Помнік Еўфрасінні Полацкай
4 Помнік літары "Ў»
5 Помнік Сімяону Полацкаму
6 Помнік Францішку Скарыну
7 Друкарня "Спадчына Ф.Скарыны»
8 Плошча Ф.Скарыны

Ад Ізяслава-кніжніка да сучаснага кнігадрукавання

Мы жывём на слыннай зямлі, у гістарычным і духоўным сэрцы краіны. Мы – нашчадкі бясцэннай спадчыны, пакінутай нам славутымі продкамі.На старонках кніг вучоныя, пісьменнікі, філосафы імкнуліся зафіксаваць свае, цяжкаю працаю здабытыя веды, свой вопыт, свае думкі і такім чынам захаваць іх для нас . Дзе вытокі гэтай спадчыны? Што стала перадумовай для стварэння першай беларускай кнігі?

Князь Ізяслаў (?-1001), сын князёўны Рагнеды, першы з усходнеславянскіх князёў якога летапісцы называюць “кніжнікам”. Менавіта ён распаліў светач асветы, увёў пісьменства і навучанне грамаце, пачаў збіраць рукапісныя кнігі, якія склалі першую з вядомых у Беларусі бібліятэку, якая потым існавала ў Сафійскім саборы, узведзеным у час княжання Усяслава Брачыслававіча. У яе скрыпторыі пад мігценне свечкі руплівa перапісвала кнігі прападобная Еўфрасіння…

Князь Ізяслаў

САФІЙСКІ САБОР

Вул. Замкавая, 1

Саборы г.Полацка

Князёўна Прадслава – **прападобная Еўфрасіння Полацкая** ((каля1101-1005)-1167), унучка славутага полацкага князя Усяслава Чарадзея. Без гэтага імя немагчыма ўявіць не толькі духоўнае жыццё на ўсходнеславянскіх землях у XI стагоддзі, але і ўсю шматвекавую гісторыю Беларусі. Яна выбірае не лёс князёўны, а лёс манахіні, асветніцы і кніжніцы, лёс ігуменні Полацкай абіцелі.І на гэтым шляху яна дасягае святасці. Спачатку Еўфрасіння перапісвала і перакладала кнігі ў Сафійскім саборы.. А калі бацька пабудаваў для яе манастыр, перайшла ў яго: з цягам часу там пачалі працаваць майстэрні па перапісванні кніг.

Прападобная Еўфрасіння Полацкая

Помнік Еўфрасінні Полацкай

Скрыжаванні вуліц Камуністычнай і вуліцы Е. Полацкай.
Устаноўлены ў 2000 г. Аўтар, член Саюза мастакоў І. Голубеў.

Іменем Еўфрасінні Полацкай у г.Полацку названы:

СПАСА – ЕФРАСІННЕЎСКІ МАНАСТЫР
Вул.Е Полацкай,89

ВУЛІЦА ЕЎФРАСІННІ ПОЛАЦКАЙ
Вул.Е Полацкай

УА "ПОЛАЦКАЯ СЯРЭДНЯЯ ШКОЛА №18 ІМЯ ЕЎФРАСІННІ ПОЛАЦКАЙ"
Вул.Хруцкага,24

Славуты палачанін **Францыск Скарына** (да1490- каля 1551), беларускі і ўсходнеславянскі першадрукар, які пакінуў нашчадкам перакладзеныя на блізкую да народнай мовы кнігі Бібліі. Ён імкнуўся, каб яго земляки чыталі, вучыліся, каб гучала роднае слова ў святых тэкстах, якое, як і жыццё, дадзена Богам кожнаму народу. *“…Любіце кнігу, бо яна - крыніца мудрасці, ведаў і навукі, лекі для душы…”.* Гэтыя словы звернуты да ўсіх. І ягоны запавет - на ўсе вякі: покуль будзе планета Зямля кружыць у нябесных прасцягах.

Францыск Скарына

Помнік Францыску Скарыну

Праспект Ф.Скарыны.

Устаноўлены ў 1974г.
Скульптары: А.Глебаў, І.Глебаў, А.Заспіцкі
Архітэктар В. Марокін

Іменем Ф. Скарыны ў г.Полацку названы:

Праспект імя Ф.Скарыны

вуліца імя Ф.Скарыны

плошча імя Ф.Скарыны

УА “ПОЛАЦКАЯ ДЗЯРЖАЎНАЯ ГІМНАЗІЯ №1 ІМЯ Ф.СКАРЫНЫ”
Вул. Камуністычная,13

ГУК “ПОЛАЦКАЯ РАЁННАЯ ЦЭНТРАЛЬНАЯ БІБЛІЯТЭКА ІМЯ Ф.СКАРЫНЫ”
Вул. Гогаля,15

Полацкае рэспубліканскае ўнітарнае паліграфічнае прадпрыемства “СПАДЧЫНА Ф.СКАРЫНЫ”
Вул. Ю.Гагарына,8

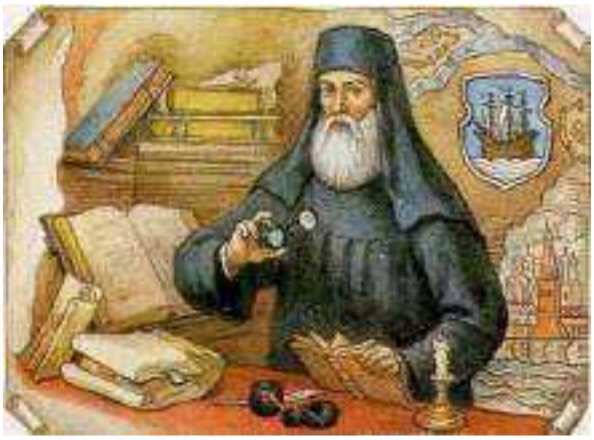

Сімяон Полацкі (1629-1680) (Пятроўскі-Сітніяновіч Самуіл Гаўрылавіч), першы прафесійны паэт і драматург, пісьменнік, філосаф, перакладчык, педагог, царкоўны і грамадскі дзеяч. Нарадзіўся ў Полацку. Пачынаў шлях у навуку ў родным горадзе. Стаў праваслаўным манахам і настаўнічаў у брацкай школе пры Богаяўленскім манастыры. Вакол манастыра згуртаваліся паэты і пісьменнікі. Гэта была першая школа беларускіх літаратараў. Арганізаваў у Маскве першую свецкую друкарню, якая атрымала права выдаваць кнігі без спецыяльнага дазволу патрыярха. У кнігах у С. Полацкага багацце думак, непаўторнасць вобразаў, трапнасцьназіранняў за жыццём. *“Тако читаяй книги божественны аки по нужде будет умудренны”.* Дзякуючы свайму таленту і справам, С.Полацкі годна ўвайшоў у літаратуру і гісторыю беларускага і рускага народаў.

Помнік Сімяону

Праспект Ф. Скарыны.
Скульптар А. Фінскі

Помнікі г.Полацка

Іменем Сімяона Полацкага ў г.Полацку названы:

ШКОЛА – ТЭАТР СІМЯОНА ПОЛАЦКАГА (ГПК)
Вул.Гогаля,15

МУЗЕЙ–БІБЛІЯТЭКА ІМЯ СІМЯОНА ПОЛАЦКАГА
Вул. Ніжне–Пакроўская, 22

Адзіным у Беларусі з'яўляецца, адчынены ў 1990 г. у будынку былой Брацкай школы Богаяўленскага манастыра **Музей беларускага кнігадрукавання**. 15 залаў падрабязна знаёмяць з гісторыяй пісьменства, кніжнай ілюстрацыі, паліграфіі. У экспазіцыі прадстаўлены рукапісныя выданні, арыгіналы рарытэтных старадрукаў: "Евангелле вучыцельнае" 1595г., "12 прамоў" Іераніма Фалецкага 1558г. Самая тоўстая кніга"Вока Царкоўнае" 1641г. мае 1185 аркушаў. Самая вялікая па памеры – "Каранацыйны зборнік Аляксандра ІІ" У вышыню дасягае метр, яе вага - 26 кілаграмаў. Ёсць калекцыя кніжак-мініяцюр памерам не больш за карабок запалак. Тут захоўваецца самая поўная і вялікая калекцыя кніг-лаўрэатаў Нацыянальнага конкурсу "Мастацтва кнігі", які праводзіцца з 1960г. Штогод праводзіцца выстава выданняў-лаўрэатаў рэспубліканскага конкурсу "Лепшыя кнігі Беларусі".

Музей беларускага кнігадрукавання

Вуліца Ю.Гагарына, 8

Рэспубліканскае унітарнае паліграфічнае прадпрыемства

Жаданне вучыцца, удасканальвацца і адкрываць новыя магчымасці-і ёсць тое галоўнае, што яднае, полацкіх паліграфістаў з беларускім першадрукаром.

Дырэктар Полацкага РУПП "Спадчына Ф . Скарыны" М.Ільюшонак

На радзіме беларускага першадрукара сёння плённа працуюць яго нашчадкі. У 1918 г. на базе прыватнай была створана гарадская друкарня, якая паклала пачатак нараджэнню паліграфіі на Полаччыне. Пасля Вялікай Айчыннай вайны друкарня размяшчалася на вул. Войкава, у 1948г. пераехала на вул. Сака і Ванцэці, дзе знаходзілася да 1990г. У 1992г. створана паліграфічнае прадпрыемства "Спадчына Ф. Скарыны". Прадпрыемства спецыялізуецца на выпуску дапаможнікаў, сшыткаў, паштовак, плакатаў, кніг.

Знак літары “Ў”

Праспект Ф.Скарыны

Аўтар знака - полацкі мастак Ігар Куржалаў.

Памятны знак літары **“Ў” (“У” кароткай)** у беларускім алфавіце ўстаноўлены ў скверы ў 2003 годзе, падчас 10-х юбілейных святкаванняў Дня беларускага пісьменства.

Музеі г.Полацка

ПАЗНАВАЎЧЫ МАРШРУТ “КРАЙ ЦУДАЎ, ГЕРОЯЎ І ЛЕГЕНД”

Шыбека Мікіта, Іванова Алена, Зіміна Дарья,
навучэнцы аб’яднання па інтарэсах “Юныя краязнаўцы”
ДУДА “Цэнтр дзяцей і моладзі Віцебскага раёна”
Кіраўнікі: Нікіціна Людміла Канстанцінаўна, Нікіцін Станіслаў Пятровіч

Каб любіць Беларусь нашу мілую, трэба ў розных краях пабываць… Вельмі дакладна вызначыў Алесь Ставер патрыятычнае адчуванне кожнага з нас, хто любіць свой край, сваю Радзіму. Мы шмат падарожнічаем па Беларусі. Захапляемся, здзіўляемся. Але найбольшае адчуванне замілавання перажываеш дома. Асабліва, калі распавядаеш пад час экскурсіі пра свае мясціны гасцям. Запрашаем у падарожжа па Віцебскаму раёну.

ВІЦЕБСКІ РАЁН - ГЭТА

2,8 тыс. кв. км;
Больш за 38 тыс. жыхароў;
буйныя чыгуначныя і аўтамабільныя магістралі;
багатае гістарычнае мінулае;
культурная і гістарычная спадчына;
заказнікі, зоны адпачынку і помнікі прыроды;
каля 60 маляўнічых азёр;
найбуйнейшае радовішча даламіту, якому 300 млн. гадоў;
знакамітыя людзі зямлі беларускай.

Флаг і герб Віцебскага раёна.

Маршрут экскурсіі:

г. Віцебск – Ціраспаль – в. Суйкава – Пуцявішча – в. Субачы, Святое возера – аг. Заронава – Веліканаў Хутар – в. Старое Сяло – в. Малыя Лётцы – Вялікія Лётцы – мемарыял «5-ы полк» – г.Віцебск.

Кароткае апісанне маршрута

Пачынаецца са старажытнай часткі г. Віцебска «Церасполле». Першы прыпынак у беларускай Швейцарыі побач з в. Суйкава, на беразе Іскраўскага возера. Тут можна падняцца на гару, з якой адкрываюцца маляўнічыя пейзажы. Наступнае наведванне – в. Пуцявішча, якая згадваецца ў паэме «Тарас на Парнасе» К. Вераніцына. Затым прыпынак каля Святога возера з падарожжам да Святой крыніцы.

У в. Заронава наведванне музейнага комплексу, абед з рускай печы, наведванне Заронаўскага некропаля, дзе “растуць” крыжы. Ддалей наш маршрут ляжыць на Веліканаў хутар побач з в. Касцюкі, гэтыя мясціны звязаны з самым высокім чалавекам у свеце - Фёдарам Махновым. У в. Старое Сяло – гісторыка-краязнаўчы музей сярэдняй школы. У в. М. Лётцы – вядомы санаторый-прафілакторый, зімовы сад, крыніца з мінеральнай вадой. Па дарозе яшчэ будуць Вялікія Лётцы, дзе пройдземся па брукаванцы і ўбачым былы дом батаніка У.Адамава. Завяршаецца наш маршрут наведваннем мемарыяла «5-ы полк» на вуліцы Цітова ў г.Віцебску.

Прапануецца маршрут па Віцебскай раёну, які даступны велатурыстам або на транспарце і дазваляе больш глыбока пазнаёміцца з гістарычнымі славутасцямі роднага краю, адпачыць на ўлонні прыроды.

Кіламетраж і прыродныя ўмовы дазваляюць здзейсніць 1-2-дзённыя вандроўкі і паходы. Гэта цікавая турысцкая сцяжынка ў Віцебскай вобласці.

Велападарожжа працягнецца 8-10 гадзін, калі з начоўкай–2 дні.
Пешае падарожжа–2 дні.
Аўтападарожжа–5-7 гадзін.
Папярэдняя дамоўленасць аб экскурсіі (пры неабходнасці – заказ абеду) з кіраўніком маршрута Л.К.Нікіцінай:
+37529-2474671-МТС
+37529-6789590-А1.

Пункт 1. Ціраспаль

Пачынаем з сучаснага мікрараёна Віцебска – Ціраспаль. Гэта назва па адной з версій мае наступнае значэнне: «Цярэспаль», г.зн. паселішча, размешчанае за полем.

У час Вялікай Айчыннай вайны тут вяліся жорсткія баі і пры абароне, і вызваленні горада ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Менавіта тут першымі прарваліся савецкія воіны пры вызваленні горада.

Пункт 2. "Швейцарыя"

На маляўнічым Іскраўскім (мяркую, што раней называлася Швейцарскае) возеры размясцілася на высокім беразе беларуская Швейцарыя. Тут да вайны была вёска з такой назвай. А пазней стала Іскра.

Калі падняцца на мясцовую гару, то ва ўсёй красе адкрываюцца маляўнічыя пейзажы беларускай глыбінкі.

Гару акаляюць тры вадаёмы. І, вядома ж, лебедзі, якія жывуць на гэтым возеры. Па легендзе Іскраўскае возера мае падземны ход, які злучае яго з панскім возерам.

Пункт 3. Пуцявішча

Менавіта гэта «Пуцявішча» згадваецца ў паэме К. Вераніцына «Тарас на Парнасе». Яшчэ ў 1906 годзе тут было 4 дамы і жыло 35 чалавек. Зараз вёска ўжо не існуе, захавалася толькі назва гэтага месца. Мясцовасць адрозніваецца цікавым рэльефам – аполкамі, як кажуць мясцовыя жыхары.

Ці знаў хто з вас, браткі, Тараса,
Што палясоўшчыкам служыў?
На Пуцявішчы, у Панаса,
Я там ля лазні блізка жыў.
Што ж, чалавек я быў рахманы,
Гарэлкі ў губы я ня браў,
Затое ў ласцы быў у пана -
Мяне пан дужа шанаваў.
Любіла то ж мяне і паня,
І войт ні разу не збрахаў,
Затое ёя балота зрання
Да цёмнай ночы пільнаваў...

Пункт 4. Святое возера

Назва в. Субачы ад рускага слова «Субочь», што азначае «каля дарогі». Вёска ўпершыню згадваецца ў крыніцах у канцы 16 стагоддзя. У 1908 годзе праславілася тым, што тут быў знойдзены манетны скарб, які схаваны быў яшчэ ў 17 стагоддзі. Восемдзясят дзве сярэбраныя манеты Рэчы Паспалітай і Шведскай Прыбалтыкі.

Недалёка ад вёскі знаходзіцца *Святое возера*, якое вядома легендай аб царкве, якая праваліласяа. Тут жа і Святая крыніца, да якой ўжо даўно пратапталі сцежку многія віцябляне *(прапануем і вам пакаштаваць вадзіцы са святой крыніцы)*.

Непадалёку - *Каравайское возера* (па форме нагадвае каравай), возера Княжно , таксама са сваёй легендай пра Княжну, якая ўтапілася ў возеры.

Пункт 5. Заронава

Заронаўская зямля ўпершыню згадваецца ў літоўскіх метрыках у 1533 годзе. Назва вёскі паходзіць ад Асарон, што значыць возера. Заронава было цэнтрам “уездного благочиния”. Драўляная царква святога Ануфрыя пабудавана ў 1711 годзе. А ў другой палове 19 стагоддзя з цэглы пабудавалі. І была яна падобна на карабель.

У 1863 г. тут было адкрыта валасное народнае вучылішча, а ў 1905 тут была школа граматы і народнае вучылішча. Землеўладальнікам заронаўскіх зямель быў граф Забэла. Як успаміналі мясцовыя людзі: быў добрым, клапаціўся аб адукацыі і медыцынскім абслугоўванні.

У час Вялікай Айчыннай вайны Заронава было акупавана з ліпеня 1941 г. па чэрвень 1944 гг. Былі знішчаныя ўсе 29 двароў і 7 мірных жыхароў. У баях за вызваленне вёскі загінулі 4377 воінаў 43-й арміі і партызан. Пасля вайны в. Заронава была адноўлена.

У 1980 г. на брацкай магіле савецкіх воінаў і партызан быў пастаўлены помнік – 3 пілоны з барэльефамі танкіста, пяхотніка і лётчыка, на мемарыяльных дошках ўвекавечаны прозвішчы загінуўшых. У 2015 годзе на заронаўскім мемарыяле адкрыта мемарыяльная пліта з прозвішчамі 99 лётчыкаў 3 Паветранай Арміі, што загінулі на тэрыторыі Віцебскага раёна

Заронава размешчана на беразе возера, якому ўжо больш за 10 тысяч гадоў. Тут мы вам прапануем адпачынак на Заронаўскай возеры, падчас адпачынку пачуеце легенды пра Казінчык (сом з’еў казу, калі тая зайшла папіць вады ў возера) і Напалеонаўскі усух.(быццам напалеонаўскія салдаты насыпалі пераправу цераз возера). На возеры лебедзі жывуць круглы год.

Прапануем наведаць Шчацінку, дзе ўбачыце *каменныя крыжы і іншыя помнікі 19 - пач. 20 стагоддзя.*

Пункт 6. Музей “Гісторыя Заронаўскага краю”

Асаблівай увагі на нашым маршруце заслугоўвае гісторыка-этнаграфічны музей “Гісторыя Заронаўскай краю”. Музей быў адкрыты 9 мая 1986 года, а ў 1996 - яму было прысвоена званне "народны". З адкрыцця музея і па цяперашні час яго кіраўнікам з'яўляецца Людміла Канстанцінаўна Нікіціна. Сёння можна ўжо казаць пра музейны комплекс, бо музей мае 8 выставачных залаў, экспазіцыю пад адкрытым небам і больш за 27000 экспанатаў.

Пункт 7. «Волатаў хутар»

Нарадзіўся Фёдар Махноў у в. Касцюкі ў сялянскай сям'і ў 1878 годзе. З 12 гадоў хлопчык пачаў хутка расці, і ў 16 гадоў яго рост дасягаў 2 метры. Федзя з ранніх гадоў працаваў і дапамагаў бацькам.

Аднойчы на рынку яго заўважыў нямецкі ўладальнік цырка. Ён запрасіў хлопчыка да сябе працаваць. 9 гадоў Фёдар Махноў выступаў у цырках Германіі. У 25 гадоў рост яго складаў 285 см. Махноў вырашыў вярнуцца дадому і завесці сваю гаспадарку.

Фёдар Махноў з жонкай Ефрасінняй

Рэшткі вадзянога млына каля Волатавага хутара

У в. Касцюкі ён купіў сядзібу ў мясцовага пана і ажаніўся з настаўніцай вучылішча Ефрасінні Лебедзевай. У іх нарадзілася дачка Марыя і сын Мікалай, затым дачка Маша і два сыны - блізнюка: Раман (Радзімір) і Гаўрыла (Галюнь).

Гэта быў 1912 год. У гэты час у веліканa вельмі балелі ногі, якія ён застудзіў, працуючы ў пана на вадзяным млыне ў дзяцінстве. Але памёр ён ад хваробы лёгкіх. Пахаваны на могілках недалёка ад яго хутара.Даўжыня ступні ў

Фёдара Махнова была 51 см, далоні - 32 см, важыў - 186 кг.

Пункт 8. Старое Сяло

Калі канкрэтна ўзнік панскі маёнтак у Старым Сяле, не высветлена, але вядома, што ў 1523 годзе яго купіў за 15 рублёў віцебскі ваявода маршалак Сапега Іван Багдановіч. Затым маёнтак часта пераходзіў да новых гаспадароў. Апошнім гаспадаром маёнтка быў славуты царскі генерал ад кавалерыі І.А.Андрыянаў. У панскім доме пасля рэвалюцыі размясцілася Старасельская школа.

У час вайны там быў нямецкі шпіталь, а падчас наступальнай аперацыі вясной 1944 будынак быў разбураны, а таксама ўсе 125 двароў. З садова-паркавага ансамбля маёнтка захавалася частка ліпавых алей, векавыя дубы, серабрыстая асіна, лістоўніца, піхта, закінутыя сажалкі.

У 2,5 км на поўдзень ад вёскі на мысе правага берага Заходняй Дзвіны знаходзіцца старажытнае гарадзішча. Яго плошча 30х70 м, вышыня над поймай 20 м. Гарадзішча адносіцца да днепра-дзвінскай культуры і ўзнікла ў 3–4 стагоддзі нашай эры. Ёсць таксама курганныя магільнікі (належаць крывічам), якія датуюцца 9–10 стст. Падчас раскопак знойдзены прадметы з косці, каменя, жалеза, керамікі.

Пункт 9. Народны музей у Старым Сяле

Народны гісторыка-краязнаўчы музей у Старасельскі сярэдняй школе утвораны ў 1982 годзе. Музей – неад'емная частка гісторыі Старога Сяла. Кіруе музеем дасведчаны краязнаўца Віцебскага раёна – М.Д.Юшкевіч.

У музеі прадстаўлены экспазіцыі: старажытнае гарадзішча, маёнтак Стараселле, чыгунка, сярэднявечная сялянская хата, волат Фёдар Махноў, этнаграфія, Старасельская школа,гісторыя даваеннага перыяду, ваенная экспазіцыя.

У музеі Старасельскай школы М.Д. Юшкевіч вядзе навукова-даследчую і выдавецкую працу, актыўна папаўняе фонды музея новымі дакументамі, музейнымі прадметамі, выдае кнігі. Ужо выдадзена 15.

Пункт 10. Малыя Лётцы

У XIX ст. маёнтак «Малыя Лётцы» належыў памешчыку Свянціцкаму. У 1866 г. праз яго валоданні прайшла чыгунка Віцебск–Дынабург, а прыпынак так і назвалі «Платформа Свянцінскага”.

Санаторый «Лётцы» – жамчужына Прыдзвіння. Гэта візітная картка нашага раёна. Сваю гісторыю гэта лячэбная ўстанова піша з 1936 года. Гэта быў дом адпачынку для работнікаў віцебскай фабрыкі. У гады вайны – нямецкі шпіталь, пазней – савецкі. У пасляваенны час тут лячыліся лёгачныя захворванні, з 1949 здабыла статус кардыялагічнай здраўніцы. З сярэдзіны 90-х гадоў з'явіліся новыя профілі.

На тэрыторыі санаторыя ёсць 4 мінеральных крыніцы. Побач ёсць санаторый-прафілакторый Віцебскага аддзялення Беларускай чыгункі, дзе турыстам можна наведаць зімовы сад, у якім растуць цікавыя расліны.

Пункт 11. Вялікія Лётцы

Непадалёку віднеецца старажытная брукаванка, па якой сцвярджаюць месцічы, праязджала сама Кацярына II. А вузкая сцежка праз агароды выводзіць да старога будынку. Тут колісь і жыў чалавек, які пасадзіў гэты дуб – не зусім характэрную для віцебскага раёна расліну. Вядомы геабатанік, фларыст, дэндролаг Уладзімір Адамаў.

Выдатны даследчык флоры беларускага Палесся і Крыма жыў у Лётцах у радавым маёнтку на мяжы 19-20 стагоддзяў. Уладзімір Адамаў меў вякую навуковую зацікаўленасць мясцовым раслінным светам. Ён аўтар артыкулаў пра сады ў наваколлях Віцебска. А ў 1890 годзе Адамаў заснаваў у Лётцах батанічны сад. Парнікі, цяпліца, пітомнік з лекавымі раслінамі… Дрэвы і хмызнякі (больш за тысячу відаў!) з розных куточкаў свету прыжыліся на чужой глебе, як дома. У маёнтку мелася свая бібліятэка, батанічны музей, быў сабраны гербарый. Асабліва ганарыўся мясцовы навуковец калекцыяй

Дуб на тэрыторыі былой сялібы У.Адамава

розных сартоў бэзу, што цвіў у садзе напрацягу некалькіх месяцаў. Сад заняпаў, калі Уладзімір Адамаў пакінуў маёнтак. Але ж пабачыць значную частку гэтай прыгажосці сёння можна ў Віцебскім батанічным садзе. Перавезлі яе ў сярэдзіне 20-х гадоў мінулага стагоддзя.

Імя Уладзіміра Адамава ў Лётцах вядомае. Дагэтуль радуюць вока жыхароў пасёлка унікальныя расліны з ўжо стагадовай гісторыяй.

Пункт 12. 5-ты Полк

Масавае знішчэнне савецкіх грамадзян і ваеннаслужачых Чырвонай арміі пачалося з моманту акупацыі Віцебска нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Для гэтага былі створаныя канцэнтрацыйныя лагеры.

У Віцебску на працягу 1941–1944 гг. дзейнічалі 5 буйных лагераў смерці (у тым ліку, 1 гета). Першы такі лагер быў створаны на тэрыторыі ваеннага гарадка 5-га чыгуначнага палка (зараз гэта вул. Цітова г.Віцебска). Ён размяшчаўся па два бакі рова, меў тры назіральныя вышкі з кулямётамі.

З 1941 г. да 1943 тут знаходзілася каля 100 000 чалавек. Амаль усе яны былі знішчаны. Шматлікія паказанні жыхароў в. Мішуткі і в. Мішкавічы пацвярджаюць гэтыя факты. Немцы прывозілі кожны дзень на машынах па 200 - 250 чалавек, ставілі на край ямы і расстрэльвалі з кулямётаў і аўтаматаў. З 1943 па люты 1944 года лагер выкарыстоўваўся як перасыльны пункт для грамадзянскага насельніцтва, якое вывозілася на працу ў Нямеччыну.

Усяго ў лагеры смерці «5-ы полк» загінула 80 - 100 тысяч чалавек, у тым ліку і мірных жыхароў.

У 1964 г. на месцы лагера для ўшанавання памяці ахвяр фашызму пастаўлены помнік.

Дадатковая інфармацыя, якая можа спатрэбіцца на маршруце

Заронаўскі сельсавет працуе

панядзелак, серада, пятніца *з 8.00 да 17.00*
Аўторак, чацвер *з 8.00 да 18.00* (дзяжурны па графіку)
Абедзенны перапынак з *13.00 да 14.00*
1-я субота месяца з *9.00 да 13.00* (дзяжурны па графіку).

Звяртаем увагу, што Заронаўскі сельсавет знаходзіцца ў в.Пестуніца на вул.Камуністычнай, д.5.

Тэлефон: *8 0212 209045(57)*

Магазіны размешчаны ўздоўж трасы:

в.Суйкава – з аўторка па суботу *з 10.30 да 18.00 абед з 14.00 да 14.30.* Нядзеля з *10.30 да 15.00*. Панядзелак – выхадны . Тэлефон: *8 0212 69-67-11*

в.Пестуніца – кожны дзень з *9.00 да 20.00* без абеду і выхадных.

аг.Заронава – працуе кожны дзень без абеду і выхадных з 8.00 да 19.00. Тэлефон: *8 0212 206521*

ФАПы:

в.Пестуніца працуе з *8.00 да 12.00* з панядзелка па пятніцу. Вул. Камуністычная, 23. Тэлефон: *8 0212 209 034*

аг.Заронава працуе з *8.30 да 12.30* з панядзелка па пятніцу. Вул. Паркавая, 4. Тэлефон: *8 0212 206524*

Аддзяленне сувязі

аг.Заронава: вул.Прыазёрная, 2, тэлефон: *8 0212 69-04-55*
Рэжым працы: аўторак-субота з *8.00 да 14.00* Выхадны: нядзеля, панядзелак.

”Віцебшчына запрашае“

Адукацыйныя маршруты Віцебскай вобласці

Дзяржаўная ўстанова дадатковай адукацыі
”Віцебскі абласны палац дзяцей і моладзі“
Аддзел турызму і краязнаўства
Сектар патрыятычнай і краязнаўчай работы

Тэлефон/факс: 8 0212 68 30 09, 68 30 26
E-mail: kraeved.vitebsk@mail.ru
Сайт: https://centers.by/
https://vk.com/kraevedvitebsk